

A/1. MELLÉKLET
Szükségletfelmérés
a „Határtalan Holdsugár” – road-show 6 helyszínen a Holdsugár Program
bemutatására és új klubok kialakítására
c. projekthez

1.) A kiválasztott célcsoport helyzetének feltérképezése

A projekt 2. programelemének (2009.március 1.-2010. április 30.) célja, hogy a helyi fiatalokkal foglalkozó intézmények, önkormányzatok, sportklubok és civil szervezetek bevonásával 6 új helyszínen bemutassa és népszerűsítse saját, Holdsugár nevű programját és kísérleti jelleggel új klubok elindítására ösztönözze a fogadó településeket. A célcsoportot minden esetben a 6 meglévő klubhoz (Szentendre, Zagyvaróna, Csömör, Tiszaeszlár, Miskolc, Debrecen- Széchenyi-kert) rendelt 6 új helyszín (Monor, Bonyhád, Szerencs, Sásd, Tiszaújváros, Nyíregyháza és kistérségi településeik) kallódó, gyakran hátrányos helyzetű (oktatási problémák, szociális helyzet, gazdasági akadályok, kulturális hátrányok, egészségügyi problémák,, fogyatékoság, földrajzi akadályok miatt) 12-25 éves fiataljai alkotják, akik a drogfogyasztás szempontjából a leginkább veszélyeztetett korosztályhoz tartoznak.

A hétvégeként este-éjjel az utcákon egyedül vagy bandákba verődve mászkáló kamaszok látványa országos szinten elterjedt jelenség, hiszen az utóbbi másfél évtizedben olyan életmód-és szemléletbeli változások zajlottak le a magyar társadalomban, amelyek szétrombolták a korábbi hagyományos, sport vagy egyéb tevékenységek mentén szerveződő közösségi tereket és szerveződések.

Ezek hiányát látjuk ma szinte valamennyi településen – beleértve a 6 új helyszínt is, ahol a Holdsugár Program ismertetését tervezzük - , amit még a gyenge vagy szigetszerűen, kampányjelleggel működő civil szervezetek, az elégtelen intézményközi kapcsolatok és a közoktatási intézmények által alkalmazott oktatási módszer (a személyiségfejlődést támogató pedagógiai módszerek helyett a teljesítményorientált, magas követelményrendszert alkalmazó módszer) is gyakran tovább nehezít.

Ezért a települések többségében egyre inkább nő azon fiataloknak a száma, akik nem kapnak megfelelő szakmai segítséget, marginalizálódott helyzetük állandósul, így társadalmilag hasznos tevékenységet sem tudnak folytatni.

Szabadidejükben ezért – egyéb programlehetőség hiányában - felgyülemlett feszültségeiket, sikertelenségeiket valamilyen devianciában (alkohol, dohányzás, drogok) levezetve oldják fel.

A célcsoport jellegzetességei (nemek aránya, családi és társas kapcsolatok minősége, iskolai teljesítmény, anyagi és szociális háttér, jövőkép) településenként változnak, van azonban közös sajátosságok is:

- a veszélyeztetett fiatalok között többségben vannak a fiúk,
- a fiatalok családja rossz anyagi körülmények között, elégtelen higiénés és lakásfeltételek mellett él,
- a fiatalok szocializációs szintje alacsony, társas készségeik fejletlenek, gyakran elszigetelődnek társaiktól és a közösségtől
- gyakran küzdenek tanulási nehézségekkel, kimaradnak/lemorzsolódnak vagy el sem végzik a 8 osztályt;

- a család nehéz helyzete, a szegénység és képzetlenség - gyakran az írástudatlanság, vagy diszlexia, diszgráfia, egyéb tanulási nehézségek - generációról generációra öröklődik, ezáltal a fiatalok is erre rendezkednek be, jövőkéjük a kilátástalan, munkanélküliséggel sújtott felnőtt léttel függ össze.

A fentiekből adódóan társadalmi (re)integrációjuk a rossz társadalmi beidegződések, tolerancia és a másság elfogadása, az esélyteremtés, valamint szakszerű, célzott segítség és esélyteremtő, integrációs programok hiányában nem lehetséges.

A 12-25 éves fiatalok többé-kevésbé tisztában vannak a drogok hatásaival és következményeivel, mégis a kíváncsiságtól és a megismerési vágytól hajtva gyakran nem tudnak nemet mondani, így sokan kipróbálták már a szipuzást, a marihuánás cigarettát vagy a gyógyszer és nagy mennyiségű alkohol együttes használatát, amely szintén drogos kábulatot vált ki.

Függőség – napi vagy heti többszöri szerhasználat – azonban csak elenyésző számban alakult ki körükben, így a folyamat még visszafordítható, illetve a szerhasználat terjedése is megállítható, mérsékelhető a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló kultúrált kikapcsolódási lehetőségek és programkínálat megteremtésével.

2.) A kielégítetlen intézményi/szervezeti szükségletek feltárása

A Holdsugár Program bemutatására és éjjeli sportrendezvények lebonyolítására a 6 új helyszínt 6 már működő klubunk településeihez (Szentendre, Csömör, Zagyvaróna, Tiszaeszlár, Miskolc, Debrecen – Széchenyi-kert) hasonló méretű és sajátosságú, a fiatalok társadalmi integrációja iránt felelősséget érző településeket választunk ki.

Az együttműködő szociális és egészségügyi intézményekkel való kapcsolatfelvételt már a projekt megvalósítás első napjaiban (2009.január 2.hete) megkezdjük, annak érdekében, hogy együttműködési készségüket, szándékukat mielőbb megismerjük.

A bonyhádi és sásdi kapcsolatfelvételen – meglévő szakmai kapcsolatrendszerük és helyismeretük okán - a Pécssett működő klubunk tagjai nyújtanak segítséget a tiszaeszlári és zagyvarónai kluboknak, míg a szerencsi, tiszaujvárosi és nyíregyházai megkeresésekben tiszántúli régióvezetőnk és önkéntes segítőink lesznek a segítségünkre.

A kallódó, deviáns fiatalokat ellátó speciális intézményrendszer ill. szakember-állomány országsszerte számos fogyatékossgal küzd. Ezek közül a legfontosabb, hogy a gyermek- és ifjúságvédelmi szakmán belül a fiatal, fiatal felnőtt korosztályt ellátó szakemberek olyan perifériális helyzetben vannak, mint klienseik. Sok esetben nem rendelkeznek megfelelő dropprevenációs és a devianciákat érintő szakismerettel és tapasztalattal a problémás/deviánsnak titulált fiatalokat illetően, ezért tehetetlennek érzik magukat.

Ugyanakkor a helyi fiatalok tipikus problémáit jól ismerik és a problémakezelés módjait illetően is számos, a fiatalok elvárásainak megfelelő megoldási alternatívát is felvázoltak.

Ezek között néhány igazán konstruktív, példaértékű ötlet is akad:

- Helyi kis-és közép vállalkozások és/vagy nagyvállalatok szponzorként való bevonása az új klubok működésének finanszírozásába és/vagy tárgyi eszközökkel történő ellátásába a cégek Társadalmi Felelősségvállalása jegyében, amely így mindkét fél számára kölcsönös előnyökkel jár;
- A programba bevont tehetséges, sport iránt fogékony veszélyeztetett fiatalok számára sport ösztöndíjat hoz létre a helyi

önkormányzat/vállalkozás – amelyet természetesen pályázat keretében oszt szét - és gondoskodik róla, hogy nagyobb sportklubban, nappal is folytatni tudja a sportolást (bérletkedvezmény, sportfelszereléssel való ellátás, napi egyszeri melegétkezés és idénygyümölcs biztosítása);

- Az új klubok más jó gyakorlat projektgazdák segítségével (pl. Belvárosi Tanoda Alapítvány komplex Ifjúságsegítő Modellje) ingyenes kortárssegítő képzést és – akár más gyakorlati terepen, helyszínen kihelyezett formában - havi esetmegbeszélő találkozókát biztosítanak a helyi gyermek-és ifjúságvédelemben, valamint a közoktatásban dolgozóknak a devianciák jobb felismerése és kezelésének hatékonysága érdekében

Érintettségük folytán készséggel együttműködnének a MÉSE programszervezőivel és segítőivel a Holdsugár Program bemutatásában, illetve az új klub, félévi kísérleti jelleggel való működtetésében.

Fontosnak tartották azonban – a program társadalmi és politikai elfogadottságának megteremtése miatt - azt is, hogy a helyi önkormányzatot vagy a kistérségi társulást és társintézményeket, esetleg a rendőrséget is (Bonyhád esetében, ahol a helyi fiatalok többsége nyitott a drogprevenció témája iránt) bevonják a program szakmai előkészítésébe és szervezésébe.

A fent említett intézmények, szervezetek direkt megkeresését (levél, e-mail, telefon, személyes találkozó) és a velük való kapcsolattartást, egyeztetést minden egyes új helyszínt érintően folyamatosan, a projekt kezdetétől egészen a rendezvények napjáig biztosítjuk.

A helyi intézményrendszer – amely főként önkormányzati alap-és néhány törvény által delegált speciális szakfeladatot lát el - személyi és tárgyi feltételei sok esetben hiányosak, az ellátottak magas száma miatt nincs többletkapacitásuk az iskolai drogprevenció programokra, az utcai szociális munkára, az elterelésre, az iskola pszichológusi munka kiegészítésére vagy pótlására.

A helyi családsegítő-és gyermekvédelmi intézmények deviáns viselkedésformákkal szemben alkalmazott módszerei meglehetősen korlátozottak és elavultak, mivel a beavatkozási formákat a törvényi előírásoknak megfelelően kell alkalmazni, a mérlegelési jogkör igen csekély.

Ami a civil szervezeteket illeti Szerencsen (pl. Oázis Ifjúsági Egyesület, Diáksport Egyesület), Sásdon (Sásdi Faodú Egyesület, Kolping Családi Egyesület, Csillag Gyöngyszemek Roma Hagyományőrző Egyesület) és Nyíregyházán (pl. FIX Ifjúsági Egyesület, A-Z Egyesület, Adelante Alapítvány, Esélyt az Ifjúságnak Alapítvány stb.) viszonylag sok, aktív közösségi tevékenységet és feladatot ellátó civil szervezet gondoskodik a hely sajátosságoknak, igényeknek megfelelő programlehetőségekről.

Programszervezésük azonban nagy mértékben az elérhető helyi, megyei, regionális és uniós pályázati lehetőségektől függ, ami alkalmoszerűvé, kampányjellegűvé teszi programjaikat, ráadásul sok esetben a helyi önkormányzatok szűkös anyagi lehetőségei is gátolják a helyi civil ifjúsági kezdeményezések rendszeressé illetve programmá válását.

Bonyhádön 2006 óta szervez a helyi rendőrkapitányság nyári drogprevenció és kortársképző tábort a 12-18 éves korosztály számára (általános és középiskolások), amelybe – a helyi roma kisebbségi önkormányzattal való együttműködési megállapodás értelmében - a helyi roma fiatalok is bevonásra kerültek. Az iskolai drogprevenció

kiterjesztésére és az iskolarendszerekből kikerült/kieső fiatalok devianciáinak csökkentésére és igényeik felmérésére azonban klubjellegű állandó program/helyszín létrehozását tervezik az utcán csellengő fiatalok részére főként szabadidős programelemekkel. Ennek a MÉSE által kínált program teljes mértékben megfelelő, ezért bízunk a kedvező fogadtatásban és a helyi intézmények fogékonyságában.

Tiszaújvárosban viszont – bár 2003 óta működik Kábítószerügyi Egyeztető Fórum – a civil szervezetekkel való együttműködés megoldatlan, nem működik ifjúsági klub és egyéb városi szintű klubok – az egyetlen aktív ifjúsági szervezet a Traffic Ifjúsági Egyesület -, és nincsenek szórakozási lehetőségek, változatos kulturális, szabadidős programkínálat a fiatalok számára.

A Holdsugár Program ezért olyan új színfolt lehet a helyi fiatalok életében, amely a helyi intézmények segítségével eljuthat hozzájuk és pozitív példát adhat, másrészt hozzájárulhat a helyi ifjúsági-, szociális-és gyermekvédelmi intézmények szorosabb és összehangoltabb szakmai együttműködésének kialakulásához.

Monoron a civil szervezetek többsége az élénk sportéletből adódóan a sport köré szerveződött, így a fiatalok jelentős részének megoldott a délutáni és hétvégi programja, azonban a „Tabán” romatelepen élő hátrányos helyzetű roma fiatalok sportoláshoz való egyenlő hozzáférése az anyagi korlátok miatt nem valósul meg. Ezért az éjjeli pingpong remekül kiegészíti majd számukra a „Tabán”-ra kidolgozott, 2004 óta működő integrációs program Gyermekjóléti és Közösségfejlesztési programelemeit, növelve ezzel a 2009. végéig tartó program hosszú távú fenntarthatóságát.

3.) A projekt tevékenységeinek meghatározása

A 2. pontban kifejtett hiányosságok alapján a helyi sajátosságoknak és igényeknek megfelelően a 6 új helyszínen működő szakmai intézményrendszer és az önkormányzatok támogatják a Holdsugár Program ismertetését és éjjeli sportrendezvény megszervezését. Előfordulhat azonban az is, hogy az 1. pontban felsorolt helyszínek együttműködésének hiánya vagy érdektelensége miatt, a MÉSE bemutatkozására és az éjjeli sportrendezvények megtartására végül a kistérség más településén – esetleg szomszédos kistérségben - vagy éppen kistérségi szinten, több település bevonásával kerül sor.

A programszervezés – amely 2009. március 1.- 2010. április 30. között a 6 működő klubban folytatott éjjeli sportversenyek és drámapedagógiai foglalkozások lebonyolításával párhuzamosan - alapos előkészítést, megfelelő tájékoztatást, a fiatalok mozgósítását is igényli az együttműködő szervezetektől, ehhez a MÉSE minden szükséges erőforrást elérhetővé tesz számukra.

A projekt elindításáról közleményt teszünk közzé a MÉSE honlapján, illetve az Egyesület elnöksége által kiadott és a klubok által szerkesztett Hírpong újságban. A projekt széles körű nyilvánosságának biztosítására a rendezvényekről beharangozó helyi/térségi újságcikkeket és internetes híreket jelentetünk meg, a helyszínen plakátokat helyezünk ki.

A projekt teljes időtartama alatt figyelemmel kísérjük és összegyűjtjük a rendezvényekről megjelenő sajtóhíreket, illetőleg fotódokumentációt, jelenléti ívet készítünk.

A 6 meglévő klubban 6 alkalommal (2009. március, június, szeptember, december, 2010. február, március, április) kerül sor 2 órás drogpreevenció foglalkozás megtartására

drámapedagógusok és gyógyult szenvedélybetegek bevonásával, illetve a droghasználattal összefüggő 2 órás AIDS-felvilágosításra mentálhigiénés szakemberek közreműködésével. A 6 helyszínes bemutató roadshow rendezvényeinek megtartására a 6 meglévő klubban a projekt időtartama megtartásra kerülő éjszakai sportversenyekkel párhuzamosan kerül sor, 2009. végére 4 új helyszínen (2009. május: Szerencs, 2009. június: Tiszaújváros, 2009. szeptember: Sásd, 2009. október: Bonyhád) már lebonyolítjuk a rendezvényeket.

A 2010. március-áprilisban kerül sor az utolsó 2 rendezvény megtartására Monoron és Nyíregyházán, figyelembe véve az előző 4 rendezvény tapasztalatait (előkészítés, tájékoztatás, támogatottság megfelelő-e, fiatalok igényei kielégítésre kerültek-e, van-e hajlandóság a program folytatására stb).

A rendezvények tapasztalatait a helyi kollégákkal közösen értékeljük és döntünk az új klub megnyitása, kísérleti jelleggel történő elindítása mellett.

Az utolsó rendezvényt követően a MÉSE elnöksége és a működő klubok szakemberei megvitatják és egyenként értékelik a helyi tapasztalatokat, eredményeket majd összegző beszámolót készítenek, szakmai ajánlásokat és következtetéseket fogalmaznak meg mind a MÉSE, mind pedig a helyi intézményrendszer és civil szféra együttműködésére vonatkozóan.

4.) Módszertani szempontok

Egy 2000. évi országos statisztika szerint a nyilvántartott kábítószer-fogyasztók korcsoport szerinti megoszlásában már 0,5%-ot képviseltek a 15 év alattiak (15-19 évesek – 14,6%; 20-24 évesek – 29,2%, 25-29 évesek- 19,7%), ami egyértelműen jelzi, hogy az általános iskolások körében is egyre nő a drogfüggők száma.

A 2003.évi ESPAD vizsgálat adatai alapján Magyarországon a megkérdezett 16 évesek 16,2%-a (fiúk 18,4%-a, lányok 13,8%-a) kipróbált már valamilyen tiltott szert (marihuána vagy hasis, LSD, amfetaminok, crack, kokain, heroin, ecstasy).A visszaélészerű (orvosi recept nélküli) gyógyszerfogyasztás (nyugtató/altató, vagy alkohol gyógyszerrel együtt történő fogyasztása) a megkérdezett fiatalok 16,8%-ával fordult már elő, ezen belül is leggyakrabban a 16 éves fiatalok.

A HBSC 2006.évi felmérésében megkérdezett 2877 középiskolás (9-11.osztályos) tanuló, 20,3%-a fogyasztott valamilyen illegális szert, illetve visszaélészerűen használt már életében gyógyszert és/vagy inhalánsokat. A kannabisz-fogyasztás értéke a legmagasabb az összes illegális szer közül, 17,3%-os prevalenciával. A gyógyszer és az alkohol gyógyszerrel történő együttes alkalmazása a második leggyakrabban alkalmazott szer (14,7%).

Mindkét osztályban a fiúk körében magasabb a tiltott és legális szerek visszaélészerű használatának együtt életprevalencia értéke.

A 2006-os országos vizsgálat eredményei a szerfogyasztás kipróbálásának enyhe növekedését mutatták.

Ami az iskolán kívüli drogpreevenció tevékenységet és különösen az alacsony-küszöbű, illetve ártalomcsökkentő tevékenységeket illeti, ezek országos szinten elterjedtek és ismertek, ám fenntarthatóságuk sok esetben nem megoldott.

A nyíregyházi helyi kutatás (2004) során 9 középiskolában végeztek on-line kérdőíves felmérést, amelyet összesen 3575 fő töltött ki. A megkérdezett diákok 18,8%-a fogyasztott már valamilyen legális vagy illegális szert – leggyakrabban kannabiszt és gyógyszert és alkohol keverékét - , életkoruk átlaga 16,27 év volt.

Bonyhádon egy megyei kutatás keretében az általános iskola és a 3 középiskola diákjainak körében elsőként 2001-ben végeztek kérdőíves adatgyűjtést a fiatalok kábítószerhez való viszonyáról.

Az eredmények összességében megfelelnek a hazai és európai kutatások által kiemelt trendeknek, megállapításoknak: fiatalok nagyrészt 15-16 éves korukban próbálják ki először a drogokat; minél kisebb településen él a fiatal annál alacsonyabb a droghasználat elterjedtsége, a fiúk körében magasabb a drogokat kipróbálók száma, a fiatalok többsége úgy véli, hogy csak felületes ismeretei vannak a drogok különböző típusairól és hatásairól; a fiatalok nyitottabbak és a hitelesség miatt inkább elfogadják a kortársak és gyógyult szenvedélybetegek által elmondottakat, mint a tanáraik drogokkal kapcsolatos felvilágosítását.

(Az összehasonlításhoz részletesebb és átfogóbb szerencsi, monori és sásdi kutatási adatokra nem bukkantunk sem a kistérségi, sem a megyei, sem pedig a regionális KEF-ek adatbázisában.)

A projekt keretében alkalmazásra módszertan elsősorban a primér prevencióra épül, hiszen a sport sok csellengő, veszélyeztetett fiatal számára az utcával szemben elterelő programlehetőséget jelent, ami a megkereséssel együtt megfelel az ún. alacsonyküszöbű szolgáltatásnak a Nemzeti Stratégia a Kábítószer-probléma visszaszorítására c. dokumentumban megfogalmazott elvárásoknak.

A meglévő kluboknál drámapedagógiai foglalkozások keretében nagyobb hangsúlyt kap a drogokkal, valamint az egészségfejlesztéssel kapcsolatos ismeretek átadása (szerepjáték, szituációs játék, kiscsoportos önálló munka), az önismeret-fejlesztés, valamint a visszautasítási technikák fejlesztése. Ezt egészíti ki a droghasználattal összefüggő betegségek, különösen az AIDS-szel kapcsolatos felvilágosítás, amely szintén az egészségfejlesztést célozza.